

kütüblerinin vakfiyedeki şartlara aykırı olarak beş günlüğüne bazı kitapların kütüphane dışına çıkmasına izin verdiklerinin ve bunun sonucu olarak da bir kısım kitapların kaybolduğunun tesbit edilmesi üzerine gerekli düzenlemeleri yapabilmek gayesiyle bir süre kapatılmıştı. Rebülevvel 1198'de (Şubat 1784) yapılan sayımda otuz sekiz kitabın kaybolduğu anlaşılmış, geri kalan 676 kitap hâfız-ı kütüblere teslim edilip gerekli tedbirler alındıktan sonra kütüphane tekrar hizmete açılmıştır (VGMA, nr. 639, s. 128-150).

Kuruluşundan sonra yapılan bazı başlıklarla koleksiyonu zenginleşen Beşir Ağa Kütüphanesi bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde Beşir Ağa adıyla ayrı bir bölüm olarak muhafaza edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hacı Beşir Ağa'nın Çağaloğlu'ndaki Cami, Medrese, Zaviye ve Kütüphanesine ait 1158 Tarihli Vakfiyesi, Süleymaniye Ktp., Hacı Beşir Ağa, nr. 682, vr. 105^b-118^a; *Hacı Beşir Ağa Evkafının Hazine Defteri*, VGMA nr. 19; nr. 639, s. 128-150; Halit Dener, *Süleymaniye Umumi Kütüphanesi*, İstanbul 1957, s. 38-39, tür.yer.; Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 85-87, ayrıca bk. İndeks.

İSMAİL E. ERÜNSAL

BEŞİR AĞA KÜTÜPHANESİ

Dârüssaâde ağası
Hacı Beşir Ağa tarafından
Eyüp'teki dârülhadisinde
1735 yılında kurulan
kütüphane.

Beşir Ağa'nın İstanbul'da kurduğu bu ikinci kütüphane 1148'de (1735) düzenlenen vakfiyesine göre dinî ilimlerle ilgili küçük bir koleksiyondan meydana gelmiştir. Kütüphanede üç hâfız-ı kütüb ile bir kâtib-i kütüb görevlendirilmişti. Vakfiyede ayrıca hâfız-ı kütüblerden ikisinin medrese öğrencileri arasından seçilmesi istenmekte, diğer hâfız-ı kütübün ise medrese dışından âlim, fâzıl ve dindar bir kişi olması şart koşulmaktadır.

Kütüphanenin küçük koleksiyonu, 1156 (1743) yılında Râbia Hatun'un daha önce Ayasofya Kütüphanesi'ne vakfettiği kitapların bu kütüphaneye nakli ile oldukça zenginleşmiştir (VGMA, nr. 683, s. 187).

Beşir Ağa Kütüphanesi bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde Beşir Ağa (Eyüp) adıyla ayrı bir bölüm olarak muhafaza edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hacı Beşir Ağa'nın Eyüp'teki Medrese ve Kütüphanesinin 1148 Tarihli Vakfiyesi, VGMA, nr. 736, s. 1-11; nr. 683, s. 187; Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 85, 144, 157, 168, 174, 179, 184, 187, 233, 238, 257.

İSMAİL E. ERÜNSAL

BEŞİR AĞA SEBİLKÜTTÂBİ

Dârüssaâde ağası
Hacı Beşir Ağa tarafından
Kahire'de yaptırılan
bir sebil ve mektep.

XIV. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak bilhassa Memlûklüler devrinde yaygınlaşan cami, medrese ve hankahların yola bakan köşelerinde iki katlı bir sebil inşasıyla üstünü sıbyan mektebi olarak kullanma geleneği daha sonraki yüzyıllarda da devam ettirilmiştir. "Sebil-küttâb" adıyla anılan ve Kahire'de pek çok örneği bulunan bu tarz yapılar Osmanlılar devrinde de inşa edilmiştir. Beşir Ağa Sebili bunun günümüze intikal eden bağımsız örneklerinden biridir.

Şâriu'l-Halîci'l-Mısri (eski Şâriu Derbi'l-cemâmîz) üzerinde, Sultan Mahmud Medresesi yanından bu caddeye inen Habbâniye sokağının keşiştiği köşede yer alan sebilin, benzerleri gibi suyun serin tutulması için iyi bir havalandırmaya imkân verecek şekilde iki cepheli olarak 1131'-de (1719) inşa edildiği Türkçe kitâbesinden anlaşılmaktadır. Memlûk üslûbunda yapılan sebilin iki cephesi üzerindeki pencereleri, köşeli geçmeleri olan oymalı bir pervaz çerçevelemektedir. Mektebin bulunduğu üst kat, ortada mermer sütunlu ve her iki tarafta çift kemerli bir ahşap sayvanla nihayetlenmektedir. Binanın portalı, üstü köşeli biçimde düzenlenmiş mukarnaslı bir girinti teşkil etmekte olup oyma pervazla çevrelen-

miştir. Yanısı duvara gömülü bir sütun sebilin köşesini süslemektedir. Binanın en dikkat çekici özelliği, kuzey cephesinin kıvrımlı yol düzenlemesine uydurularak yapılmış kavisli bir cephe tanzimine sahip olması ile Şâriu'l-Halîci'l-Mısri'ye bakan cephesindeki pencereye bitişik olarak yapılmış alt kısmı şişkin bir istiridye kabuğu şeklindeki yekpâre mermer su haznesidir. Eski bir resminde görüldüğü üzere bu haznenin iki yanından dışarıya bir çıkıntı teşkil eden emzikler yer almaktadır (bk. Hüseyinî, s. 208). Bu örnek emzikli sebiller için değişik bir numune teşkil eder.

BİBLİYOGRAFYA :

Ali Paşa Mübârek, *el-Hıta'ü't-Tevfikîyye*, Kahire 1983, III, 100; VII, 170; R. B. Parker v.dğr., *Islamic Monuments in Cairo-A Practical Guide*, Kahire 1985, s. 164, 329; Mahmud Hâmid el-Hüseyinî, *el-Esbiletü'l-Osmâniyye bi-medneti'l-Kâhire 1517-1798*, Kahire, ts. (Mektebetü Medbuli), s. 208-209; Mehmet Akkuş, "Osmanlı Dönemi Kahire Vakıf Eserlerindeki Türkçe Manzum Kitabeler", *VD*, XXII (1991), s. 383-420.

DORIS BEHRENS - ABOUSEIF

BEŞİR b. AKREBE

(بشير بن عقرية)

Ebü'l-Yemân Beşir (Bısr)
b. Akrebe el-Cühenî
(ö. 85 / 704)

Şahâbî.

Ne zaman ve nerede doğduğu bilinmemektedir. Çocukluk yıllarında babası Akrebe ile birlikte Hz. Peygamber'i ziyarete gitti; Peygamber de onu yanına oturup başını okşadı ve Bahîr olan adını Beşir'e çevirdi. Dilindeki kekemelik de Hz. Peygamber'in duasıyla geçti. Yaşlandığı zaman saçları ağardığı halde Hz. Peygamber'in elinin değdiği kısımların siyah kaldığı rivayet edilir. Babası Uhud Savaşı'nda şehid düşünce Hz. Peygamber Beşir'i ziyaret etti; onun ağlamakta olduğunu görünce, "Ağlama! Ben baban, Âişe de annen olsa istemez misin?" diyerek onu teselli etti.

Abdülmelik b. Mervân, Amr b. Saîd'i öldürdüğü gün Beşir'den kalkıp bir şeyler söylemesini istedi. Beşir de, "Ben Hz. Peygamber'in, sadece gösteriş ve riya için konuşmaya kalkışanı, Allah kıyamet günü riya ve gösteriş mevkiinde tutar, buyurduğunu işittim" (*Müsned*, III, 500) diyerek halifenin teklifini reddetme cesaretini gösterdi.

Beşir Ağa Sebilküttâbî - Kahire / Mısır

